

Krizler ve Övgüler Ekseninde Bir Meslek: Konferans Çevirmenliği

A Profession in the Spectrum between Crises and Compliments: Conference Interpreting

Esra Özkaya Marangoz¹

ÖZ

Sözlü çeviri ve özellikle de konferans çevirmenliği, yoğun bilişsel yükü, gerektirdiği eşzamanlı fiziksel ve zihinsel yetiler ve çalışma konularının ve ortamlarının çok değişik alanlardan olması gibi sebepler nedeniyle son derece stresli edimlerin üst sırasında yer almaktadır. Buna bir de ülkelerin başkanları, kıdemli temsilcileri gibi üst düzey bir profile sahip konuşmacılar da eklenince konferans çevirmenlerinin, harcamaları gereken çabaya ek olarak eşzamanlı bir stres yönetimi gerçekleştirmelerini de zorunlu kılmaktadır. Ancak sözlü çeviri süreci değerlendirmesi ve eleştirisinin medya ve ilgili platformlarda yapılaş biçimine bakıldığında, sözlü çeviri ediminin bu emek ve biliş yoğun kısmının genellikle göz ardı edildiği ve büyük oranda hatalar ve krizler üzerinden yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu makale, çeviribilimci ve konferans çevirmeni Daniel Gile'in Çaba Kuramından yola çıkarak sözlü çeviri sürecini, sözlü çevirmen tarafından işe koşulan farklı çabalar ve yetiler özelinde betimleyecek arından bu bilgiler ışığında 18 Ağustos 2021 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanı ve Etiyopya Başbakanı'nın birlikte düzenlediği basın toplantısında yaşanan ve tüm ülkede ve kamuoyunda geniş bir ses getiren çeviri olgusunu çaba modeli bakış açısıyla irdeleyecektir. Yaşanan bu durumdan ön plana çıkan ve anakım medya ile sosyal medyada yer alan ortak birtakım bakış açıları betimlenecek ve iki konferans çevirmenlikle yapılan yapılandırılmamış görüşmelerden ortaya çıkan hususlar paylaşılacaktır. Son olarak ise söz konusu makale bu alanda hem konferans çevirmenlerine hem de sözlü çeviri alanında çalışan araştırmacılara birtakım öneriler sunacaktır.

Anahtar kelimeler: Çeviri krizi, basın toplantısı, eşzamanlı çeviri, profesyonel konferans çevirmeni, çaba modeli

ABSTRACT

Interpreting, especially conference interpreting, is considered a highly stressful profession due to reasons such as the intense cognitive load, the simultaneous physical and mental skills required, and the very wide spectrum of working subjects and settings. When coupled with high-profile speakers such as countries' presidents and senior officials of countries, conference interpreters necessarily must engage in a stress management task at the same time as the job they are required to demonstrate. However, when looking at how interpreting is evaluated and criticized on various platforms and channels of media, one can

¹Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ORCID: E.Ö.M. 0000-0002-3884-9689

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Esra Özkaya Marangoz,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Çeviribilim Bölümü, İngilizce Mütercim
Tercümanlık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
E-mail: eozkaya@istanbul.edu.tr

Başvuru/Submitted: 03.06.2022

Kabul/Accepted: 13.06.2022

Atıf/Citation: Özkaya Marangoz, E. (2022).

Krizler ve Övgüler Ekseninde Bir Meslek:
Konferans Çevirmenliği. *İstanbul Üniversitesi
Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of
Translation Studies*, 16, 55-69.
<https://doi.org/10.26650/iujts.2022.1125953>

fairly easily conclude that the components of intense effort and cognition involved in interpreting are ignored and these criticisms and evaluations are mainly expressed through the notions of error and crisis. This article will first describe the interpreting process based on the various efforts and skills interpreters employ in light of the theory of effort models from interpreting scholar and conference interpreter Daniel Gile, then proceed to elaborate on the interpreting event that took place on August 18, 2021 at the joint press conference featuring Republic of Turkey's President Recep Tayyip Erdoğan and Ethiopia's Prime Minister Abiy Ahmed Ali, which created a tremendous stir in all of Türkiye and the public. A number of common concepts and perspectives on this situation will be highlighted as they were featured on mainstream and social media, in addition to the findings obtained from non-structured interviews with two conference interpreters. Lastly, this article will offer some possible suggestions to both conference interpreters and researchers working in the field of interpreting.

Keywords: Interpreting crisis, press conference, simultaneous interpreting, professional conference interpreter, effort model

EXTENDED ABSTRACT

Interpreting, especially conference interpreting, is a highly stressful profession due to reasons such as the intense cognitive load, the simultaneous physical and mental skills it requires, and the vast spectrum of working subjects and settings. When coupled with high-profile speakers such as countries' presidents and senior officials, conference interpreters mandatorily get involved in a stress management task at the same time as they perform the task they need to demonstrate.

However, when looking at how interpreting has been evaluated and criticized on various platforms and media channels, one can fairly easily conclude that the components of intense effort and cognition interpreting involves is ignored, and these criticisms and evaluations have mainly taken place through the notion of errors and crises. The perspective of the criticisms and evaluations on interpreting tends to focus on the interpreting output (i.e., the final rendering of the interpreter in question) rather than the interpreting process as a whole. Evaluations and criticisms that focus on the interpreting process will then address interpreting from beginning to end while also taking into consideration the relevant stakeholders, decision-making criteria of the interpreters, and why an interpreter added and/or omitted what they did, in addition to other related questions.

Regarding this point, the theory of effort models put forth by interpreting scholar and conference interpreter Daniel Gile offers a solid and very relevant theoretical standpoint upon which further elaborations can be made regarding the case study of this article, namely the interpreting event that took place on August 18, 2021 at the joint press conference featuring Republic of Turkey President. Recep Tayyip Erdoğan and Ethiopia Prime Minister Abiy Ali Ahmed that created a tremendous stir throughout all of Türkiye and the public. The incident involved an interpreter who omitted the name of Mustafa Kemal Atatürk, the founding father of the Republic of Turkey; this was followed by outbursts on the media regarding the interpreter. Right after the incident, the Turkish Association of Conference Interpreters (TKTD) issued a

statement, explaining the sophisticated and very demanding nature of the activity as well as featuring a stance of solidarity with said interpreter. Following this statement from the TKTD, quite a few comments and much feedback came from the public, who are not necessarily familiar with the profession nor the act of conference interpreting. These comments and feedback reflected their anger and less-than-proper comments on various social media platforms.

When one looks further into the repercussions of this interpreting incident and its coverage on mainstream and social media, a number of common concepts and perspectives were highlighted after the situation. The first feature highlighted regarding public perception toward the interpreter's action was error: An interpreter cannot and should not err. The second commonality dictated a dilemma in relation to the impartiality of the interpreter: Some argued that an interpreter should interpret whatever they hear exactly the way they hear it, much like a conduit or a machine, whereas others questioned the impartiality of the interpreter, much less the interpreter's ability to demonstrate such courage to be that impartial in the current setting within Turkey. The third point of view on interpreters is the rather mechanical notion that interpreters are machines in a way and should perform as one. A number of comments from practicing interpreters were also found that tended to look at the issue rather empathically, with a special focus on the existing social and political setting in Turkey.

In the light of these points, the current article proposes that interpreting scholars and the community need to place more emphasis on a process-oriented approach, which tends to be often overlooked in favor of a product-oriented approach. The media bodies and institutions need to be trained with greater awareness as to the real nature of the interpreting act and the whole spectrum of stakeholders need to be considered when criticizing and evaluating any interpreter and/or interpreting output.

*"Acelecilik ve yüzeysellik yirminci yüzyılın ruh hastalıklarıdır."
Aleksandr I. Soljenitsin*

Giriş

Sözlü çevirinin hem bir edim hem de bir meslek olarak son derece emek, dikkat ve çaba yoğun olduğu sahip olduğumuz bilgiler arasındadır. Sözlü çeviri esnasında bir çevirmenin beyninde neler olup bittiği henüz netliğe kavuşturulmamış, bir başka deyişle kara kutu olarak değerlendirilen çevirmenin beyni henüz tüm girift detaylarıyla açıklığa kavuşturulmamış olsa dahi sözlü çeviri ediminin bilişsel ve zihinsel olarak ne kadar komplike olduğu bilinmektedir. Sözlü çevirmen belirli bir süre içerisinde, bir dilde oluşturulan cümlelerin eşzamanlı olarak duyulması, anlaşılması, biçem çözümlenmesi, diğer dilde ne şekilde ve hangi sırada karşılık bulacağına karar verilmesi, karar verilen en uygun karşılığın aktarılması ve bu esnada sonradan gelen cümleleri dinlemeye ve duymaya devam etmek gibi karmaşık görevlerin eşzamanlı eşgüdümünden sorumludur.

Bu işlemin teknik ve fiziksel zorluğunun ötesinde, durumu daha da karmaşık hale getiren salt sözcük ya da cümlelerin başka bir dile aktarımından ziyade belirli bir amacı karşı tarafa aktarmayı amaçlayan konuşmacının niyeti, iletişim kurmadaki biçemi, bunun için inşa ettiği genel söylem, seçtiği sözcüklerin taşıdığı özellikler ve yan anlamlar gibi faktörlerin de kısıtlı bir süre içerisinde çevirmen tarafından çözümlenmesi gerektiğidir. Sözlü çeviri, sözcüksel eşdeğerlik ilişkileri ve sözdizimsel karşılık kuralları temelinde sözlü çevirmenin “dilsel göstergeler zinciri” (bkz. Kade and Cartellieri, 1971) işlemesi sonucu bu edimi yerine getirdiğini öne süren dilbilim ve karşılaştırmalı dilbilim (örn. bkz. Leipzig Okulu) odaklı bakış açısının uzun süre savunduğu sözcüğü sözcüğüne çeviri ve karşılık bulma ilkesinin aksine, bunun da ötesinde işlevsel ve söylemsel boyutlara da sahip karmaşık bir etkinliktir. Konferans çevirmenlerinin işlevsel ve kabul edilebilir bir sözlü çeviri çıktısı ortaya koyabilmek için sözcüklerin ötesine geçip bunların taşıdığı asıl anlamı aktarmaları gerektiğini öne süren ESIT Ekolü “sözcüklerden arındırma”¹ (Seleskovitch, 1978) yönteminin benimsenmesi gerektiğini savunmaktadır. Buna göre, sözlü çevirmen ancak bir metnin ne demek istediğini anlarsa, işlevsel, anlaşılır ve kabul edilebilir bir çeviri yapabilir.

Tüm bu sayılan unsurlara ek olarak sözlü çeviri etkinliğinin teknik ve oldukça karmaşık konularda, zaman zaman da çeviri yapacak çevirmenler için doğal olarak ek bir stres kaynağı oluşturabilecek ortam, konu ve bağlamlarda, üst düzey konuşmacıları çevirecek biçimde yapılması halihazırda zor ve karmaşık olan bu durumu iyice çetrefilli hale getirmektedir.

David Gerver (Gerver, 1975, s. 119) sözlü çeviriyi “sözlü çeviri; sözlü bilginin algılanmasını, depolanmasını, geri çağrılmasını, dönüştürülmesini ve aktarılmasını da içeren, kompleks ve insana özgü bir bilgi işleme türüdür şeklinde tanımlamış ve bu tanım hala günümüze dek geçerliliğini korumuştur. Bu noktada sözlü çeviriye bir süreç olarak bakmak bu konunun bütünlüğünü görmek açısından faydalı olacaktır. Sözlü çeviriyi salt bir çıktı ya da ürün üzerinden

1 İfadenin özgün hali “*deverbalisation*” şeklindedir.

değil de uçtan uca bir süreç ve bir işlem olarak görmek, sözlü çeviri gibi karmaşık bir olguya daha bütüncül bakıp yaklaşılmasını olanaklı kılacaktır. Bu noktada sözlü çeviri anlam, yorumlama ve düzgüsel çevrim şeklinde üç kısımlı bir süreç olarak yorumlayan Seleskovitch ve Lederer'in yaklaşımına (Seleskovitch ve Lederer, 1984) ek olarak García-Landa, bellek ve uzmanlık terminolojisi gibi bileşenleri eklemiştir.

Çaba Modeli

Konferans çevirmeni, sözlü çeviri kuramcısı, araştırmacısı ve eğitmeni Daniel Gile'e göre edim sorunları yalnızca hızlı, bilgi açısından yoğun veya oldukça teknik konuşmalarda değil aynı zamanda açık seçik, içerisinde belirgin engellerin tespit edilemediği yavaş konuşma segmentlerinde de ortaya çıkmaktadır. Dahası, çeviride hatalar ve atlamalara yalnızca sözlü çeviri eğitimi alan öğrencilerin uygulama pratiklerinde değil, deneyimli konferans çevirmenlerinin çevirilerinde de rastlanmaktadır (Gile, 1995).

Gile'in öne sürdüğü Çaba Modeli'nin temelinde şu içgörüler yatmaktadır:

- Sözlü çeviri ancak kısıtlı bir miktarda bulunan bir tür 'zihinsel enerji' gerektirir.
- Sözlü çeviri bu zihinsel enerjinin neredeyse tümünü tüketir ve zaman zaman mevcut olanın ötesinde bir arzı zorunlu kılar, bu zamanlarda da edim kötülebilir. (Gile, 1995, s.159).

Gile sözlü çeviri eylemini oluşturan dinleme ve çözümleme, konuşma/metin üretimi ve kısa süreli bellek bileşenlerine, karar ve kaynak kullanımı gerektirdiği için çaba adını vermektedir.

Dinleme ve Çözümleme Çabası

Kaynak metnin sessel olarak çevirmenin kulağına gelmesi de dahil, çevirmenin ağızdan çıkan sözcüklere ve ifadelerine dair kararların verilmesine kadar giden anlamayla ve algılamayla bağlantılı her türlü işlemi içermektedir. Burada salt bir 'ses tanıma' işleminin gerçekleşmediğini belirtmekte fayda vardır; Gerver (Gerver, 1976), Lambert (Lambert, 1988), ve literatürdeki pek çok araştırmacı ve uygulama yapan pek çok çevirmen sözlü çeviri eyleminin belirli sözcükleri tanımanın ötesinde bir işlem gerçekleştirdiği görüşündedir. Bir etkinlikteki dinleyiciler ilgili oldukları konuşma kısımlarında seçici olabilirken sözlü çevirmenler konuşmacının söylediği *her şeye* odaklanmak zorundadır. Ayrıca sözlü çevirmenlerin ilgili dil dışı bilgileri ve bu dilsel bilginin terminoloji kısmı dinleyicilerinkine kıyasla çok daha az kapsamlıdır. Bu bilgilerin ışığında dinleme ve dinlediklerini anlayarak çözümleme çabası konferans çevirmeni için kesinlikle otomatik bir süreç değildir.

Konuşma/Metin Üretimi Çabası

Bu çaba, sözlü çevirinin çıktı kısmına denk gelmektedir. Bu çaba, aktarılacak iletinin zihinsel temsilinden çevirmenin ağızından çıkacak çeviri metnine ve konuşma planlamasına kadar olan tüm süreci kapsamaktadır ve bunlara çevirmenin kendi kendini izlemesi ve gerektiğinde

düzeltilmesi de dahildir (Gile, 1995 s.163). Matthei ve Roeper'e (Matthei ve Roeper, 1985, s.114) göre neredeyse tüm insanların bir konuşmaya yanlış başlaması, hmm'laması ve aa'laması ve genelde de dilbilgisine uygun bir biçimde konuşmaması, konuşma üretim bileşeninin dilsel sistemlerimiz üzerinde oldukça yüksek bir yük teşkil ettiğini bize anımsatmaktadır.

Holmes'a göre konuşmacıların iletişime yönelik amaçlarını yerine getirme çabası nadiren tümüyle akıcı ve hatasızdır (Holmes, 1988, s. 324).

Konuşmacılar kendi metinlerini oluştururken kendi arka plan bilgileri ve uzmanlıklarından faydalanmakta ve önlerinde önceden oluşturulmuş bir metin olsa dahi istedikleri yönde giderek diledikleri değişiklikleri yaparak başka bir metin oluşturma özgürlüğüne sahiptir. Konferans çevirmeni ise bu 'son anda' gerçekleşen değişikliği yakından takip ederek her türlü nüansı çevirisine aktarmak zorundadır; bu da konuşmacıdan farklı olarak konferans çevirmeninin metin üretimi çabasının çok daha yoğun olmasına neden olmaktadır. Dinleme ve çözümleme çabası gibi konuşma/metin üretme çabası da otomatik değildir.

Bellek Çabası

Sözlü çeviri esnasında art arda gelen fonetik segmentlerin, çevirmen tarafından tespit edilip ilgili kararın alınabilmesi amacıyla, kısa bir süre de olsa çevirmenin belleğinde tutulması gerekmektedir. Uzun süreli bellek kullanımı ayrıca uygun terim ve/ya sözcük seçimi yapabilmek, çeviri yapılan diller arasındaki sözdizimsel sıranın farklı olması nedeniyle cümleyi uygun bir yerden başlatacak noktaya kadar gelmek vb. sebeplerden ötürü de önemlidir. Dillere özgü birtakım faktörler de kısa süreli bellek operasyonlarını gerektirebilir.

Bununla bağlantılı olarak bilişsel psikolojiden ödünçlenen bir kavram olan Çalışma Belleğinden de bahsetmek faydalı olacaktır. Gile çalışma belleğini, kompleks bilişe destek olacak biçimde görevle ilgili bilgilerin kontrolü, düzenlenmesi ve aktif bir biçimde devam ettirilmesini sağlayan bir dizi mekanizmalar ve süreçleri bütünü şeklinde tanımlar (Gile, 1995, s.167). Çalışma belleği belirli bir işleme kapasitesi gerektirir ve kısıtlı bir depolama kapasitesine sahiptir. Çalışma kapasitesi, eşzamanlı çeviriyi oluşturan bu üç çabanın da ayrılmaz bir parçası olması açısından önem taşımaktadır.

Gile Çaba Modeli içerisinde bu üç çabaya ek olarak Eşgüdüm Çabası'ndan da bahsetmektedir. Buna göre, tüm bu bileşenleri bir denge içerisinde işe koşabilmesi için sözlü çevirmenin bir eşgüdüm çabası da sergilemesi gerekir.

Bu bilgiler ışığında;

Eşzamanlı Çeviri = Dinleme ve Çözümleme Çabası + Konuşma/Metin Üretimi Çabası + Bellek Çabası + Eşgüdüm Çabası denklemiyle ifade edilebilir. Buna göre birbirini izleyen konuşma segmentlerine ilişkin bir dizi operasyonu içeren bir süreç olarak ortaya çıkan eşzamanlı çeviride her bir segment, önce çevirmen tarafında duyulur ve çözümlenir, sonra kısa bir süre bellekte tutulur ve erek dilde yeniden formüle edilerek paylaşılır.

Bir Çeviri “Krizi” Örneği

Bu denli kompleks bilişsel ve fiziksel bir işleyişi olan eşzamanlı çeviri eyleminin arka planında devam eden mekanizmayı açıklığa kavuşturduktan sonra eşzamanlı çeviri edimine bir örnek özelinde bakalım:

18 Ağustos 2021 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı’nda düzenlenen Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed ile düzenlenen ortak basın toplantısında, Abiy Ahmed’in yaptığı konuşmada “*Büyük reformist ve karizmatik lider Mustafa Kemal Atatürk*” sözü, İngilizce’den Türkçe’ye eşzamanlı çeviri yapan konferans tercümanı tarafından Mustafa Kemal Atatürk kısmı olmaksızın aktararak çevrildi. Etiyopya Başbakanı’nın konuşmasında bu kısmı atlayan konferans çevirmeni cümlelerin geri kalanı ve içerisinde yer alan ‘Recep Tayyip Erdoğan’ kısmını çevirerek devam etti.

Olayın hemen akabinde, hatta basın toplantısı henüz bitmemişken, medyada ve sosyal medya hesaplarına çevirmenin yaptığı çeviri, bilerek Mustafa Kemal Atatürk’ün adını söylemediği, metni manipüle ederek sansür uyguladığı ve hatta devlet yönetiminden bu sansüre ilişkin bir talimat aldığı gibi gerekçelerle çok ağır bir biçimde eleştiri yağmuruna tutuldu.

Bunun üzerine öncelikle Twitter’da çok takipçili bazı hesaplar tarafından paylaşıldı ve sonrasında da hızlıca viral bir şekilde farklı haber sitelerine, sosyal medya platformlarına sıçradı. Bu konu toplumun geniş bir kesimi tarafından takip edilen, çok takipçili kişilerin de radarına girince, mesleği aslında çok da yakından tanımayan, hatta eşzamanlı çevirinin mekaniklerini bildiğinden çok da emin olamayacağımız kişilerin de dikkatini çekmiş oldu ve bu kişiler de farklı yorumlarda bulundular. Bu konuya makalenin ilerleyen kısımlarında değinilecektir.

Bu durumun, içerisinde konferans çevirmenlerini, konferans çevirmenliği mesleğini ve siyasetçilerin yer aldığı ilk çeviri ‘krizi’ olduğunu söylemek yanlış olur. Örneğin, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun ortaklaşa düzenlediği basın toplantısı² ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump’ın ortak basın toplantısı³ benzer bir durumun yaşandığı örnekler olarak paylaşılabilir. Söz konusu olayın öznelereinden biri olan konferans çevirmeninin üye olduğu, misyonu Türkiye’deki konferans çevirmenlerini temsil etmek ve haklarını savunmak olan Türkiye Konferans Tercümanları Derneği de meslektaşları ile bir dayanışma sergilemek ve kendilerinden istenen kamuoyu bilgilendirmesini yapmak amacıyla bir bildiri yayımladı.⁴

2 “Lavrov’un Açıklamaları Çeviri Hatası Çıktı” (çevrimiçi) <https://www.a24.com.tr/lavrovun-aciklamalari-ceviri-hatasi-cikti-haberi-40080881h.html?h=48>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

3 “Erdoğan ve Trump’ın ortak basın toplantısına çeviri hataları damgasını vurdu” (çevrimiçi) <https://odatv4.com/siyaset/erdoganin-konusmasinda-ceviri-krizi-1705171200-115992>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

4 “Etiyopya Başbakanı ile Yapılan Ortak Basın Toplantısındaki Çeviri ile İlgili Basın Bildirisi” (çevrimiçi) <https://www.tkted.org/etiopya-basbakani-ile-yapilan-ortak-basin-toplantisindaki-ceviri-ile-ilgili-basin-bildirisi/>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

Dezenformasyon Riski: Hızlı her zaman doğru bilgi mi?

Anaakım medyaya bir alternatif olarak düşünülebilecek internet sitelerinden biri olan Ekşisözlük'te açılan başlıklara bakıldığında⁵ ⁶ yaşanan ve kriz olarak adlandırılan bu olayın kendisi kadar TKTD'nin yaptığı kamuoyu açıklamasının da tepkileri üzerine çektiği görülmektedir. Yazılan yorumların tarih ve saat bilgilerine bakıldığında olayın hemen ardından yazılmış ifadeler olduğu dikkati çekmektedir. Bunların önemli bir kısmında da, çevirmenin aslında çeviriyi yapan konferans çevirmeninden başka biri olduğu dile getirildiği görülmekte, daha önce de Cumhurbaşkanına çevirmen olarak eşlik ettiği bilinen 'Merve Kavakçı'nın kızı' (bu kişinin tam adının zikredilmediği görülmekte, yalnızca birinin kızı olarak anılmakta) olduğu konusunda son derece kendinden emin yazılmış ifadeler bulunmaktadır. Görünüşe göre, söz konusu kişinin TKTD üyeleri arasında yer almaması, bu kitleyi ikna etmeye yeterli gelmemiştir⁷ ve söz konusu kişilerin bu iddialarında da ısrarcı oldukları gözlemlenmektedir.

Yeterli düzeyde netliğin eksik olduğu izlenimini uyandıran başka bir konu da çevirmenin istihdam statüsüdür. Örneğin bahsi geçen platformda yorum yazanların önemli bir kısmı çevirmenin, Cumhurbaşkanlığının kendi kadrolu çevirmeni olduğu konusunda çok kesin yorumlarda bulunmaktadır; dolayısıyla bu durumun düzeltilmesi – veya bir kullanıcının kullandığı ifadeyle 'ayıbın giderilmesi' için önerdikleri çözüm 'çevirmenin derhal istifa et(tiril)mesi', 'kadrosunun alınması' gibi yöntemlerdir. Oysa, söz konusu konferans çevirmeninin serbest çalışan bir konferans çevirmeni olduğu bilinmektedir ve Cumhurbaşkanlığı da bu iddiaları teyit etmemiştir.

Elimizdeki bilgiler ışığında, söz konusu olayın öznesi konferans çevirmeninin ne iddia edildiği şekliyle "Merve Kavakçı'nın kızı" ne de yine çok büyük bir kesinlikle öne sürüldüğü şekliyle "Cumhurbaşkanlığı'nda çalışan kadrolu saray çevirmeni" olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla internet ortamında adı geçen platformlarda olayın hemen sıcağı sıcağına yapılan yorumların ve paylaşımların gerçeği yansıtmadığını ve hatta objektif olarak bakıldığında tümüyle yanlış bir söyleme hizmet ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Kamuoyu açıklaması sonrası TKTD sosyal medya hesaplarına verilen yanıtlara ya da internet ortamında farklı mecralarda (Instagram, Twitter, Facebook, Ekşisözlük) yazılan yorumlara bakıldığında bir dizi ortak tema/unsur göze çarpmaktadır. Bu makalenin amaçlarından bir tanesi, çok farklı konularda ve bağlamlarda, birbirinden çok farklı konuşmacıları çevirmek zorunda kalan profesyonel konferans çevirmenlerinin, konunun uzmanı olmayan ancak internet gibi kitlesel erişimi ve kişisel fikir beyanını son derece kolay kılan bir araca sahip 'kullanıcı'ların gözünden sözlü çeviri edimine dair algılarını görece olarak kısıtlı bir çerçevede de olsa irdelemektir. Bu irdeleme için seçilen vakanın analizi sonucunda farklı mecralarda fikir beyan eden ve paylaşım yapan kişilerin söylemlerinde ön plana çıkan ortak tematik unsurlar ele alınacaktır:

5 "19 Ağustos 2021 TKTD Çeviri Hatası Açıklaması" (çevrimiçi) <https://eksisozluk.com/19-agustos-2021-tktd-ceviri-hatasi-aciklamasi--7011973>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

6 "18 Ağustos 2021 Cumhurbaşkanlığı Tercüman Rezaleti" (çevrimiçi) <https://eksisozluk.com/18-agustos-2021-cumhurbaşkanlığı-tercuman-rezaleti--7011258>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

7 TKTD üyeleri için bkz. <https://www.tktd.org/uyelerimiz-3/>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

“Çevirmen Dedikçe Hata Yapmaz”- Kutsal *Urberrnensch*

Twitter’da paylaşılan yorumlardan biri, bu makalenin yazımı için yapılan araştırma süresince en ilginç yorumların başında yer almaktadır. Bir twitter kullanıcısı TKTD twitini alıntılıyarak şu mesajı paylaşmıştır: “*Tercümanlık kutsal bir görevdir. İdeoloji ve hataları kabul etmez. Eğer yeterli değilse öyle bir toplantıya neden gönderildi. Yeterli ise, neden bu hatayı yaptı. Yarın daha büyük hata yapmayacağı ne malum. Lisansı iptal edilmeli.*”⁸

Bu yorumda söz konusu kişinin konferans çevirmenliğine bir kutsiyet atadığı anlaşılmaktadır; bu yaklaşım, çeviri tarihinin en başlarından beri- özellikle de kutsal kitap çevirileri bağlamında- Çeviribilim dünyasının aşına olduğu bir yaklaşımdır kuşkusuz. Ancak buradaki edimin ulvi ve kutsal olmasının ötesinde adeta çevirmene bir makine görevinin atfedildiği, hata yapamayacak bir varlık, neredeyse bir robot gibi algılandığı da görülmektedir. Çevirmenlik kutsal bir görev olduğu için de hatadan arı bir nitelik taşımaktadır ve ilginç biçimde ideoloji sahibi olmak da bir insana yakışır bir nitelik, dolayısıyla çevirmen gibi ulvi bir meslek erbabına yakışmaz bir durum şeklinde ortaya konulmaktadır. Sözlü çeviri geçmişine dönüp bakıldığında sözlü çevirmenin bir iletken rolü görmesi gerektiğini dile getiren ancak çağdaş Çeviribilim ve sözlü çeviri alanında artık geride bırakılmış bir yaklaşımın burada da ortaya çıkması ilginç bir detay olarak öne çıkmaktadır.

“Çevirmen Ne Demirse Onu Olduğu Gibi Çevirir” veya “Ne Demek Çevirmen Tarafsızdır?”

Yaşanan bu çeviri durumuyla ilgili ortaya çıkan temalardan biri de, Çeviribilim alanının kendi içerisinde de yoğun biçimde ele aldığı ve tartıştığı tarafsızlık nosyonudur. Elbette ki sosyal medyada ve çeviribilimci ve/ya çevirmen olup olmadığını bilmediğimiz bireyler tarafından öne sürülen tarafsızlık konusu, akademik Çeviribilim sınırlarından ziyade ülkenin içerisinde bulunduğu siyasal ve kültürel bir bağlam içerisinde ele alınmakta; bu da, tartışma zemininin daha baştan kaygan bir zemine kaymasına neden olmaktadır.

Bu konuyla ilgili gelen bir yorum şu şekildedir: “*Bu ülkede hakimler savcılar tarafsız değilken, mesleği gereği konferans çevirmeni tarafsızdır demek çok çığ ve saçma bir açıklama. Bariz şekilde Mustafa Kemal Atatürk’ü çevirmemiş işte!*”⁹ Söz konusu kullanıcı, TKTD’nin olay sonrası yaptığı açıklamaya istinaden konferans çevirmenin mesleki etik ve profesyonel kurallar gereği tarafsız olmasını kabul edilemez ve hatta saçma bulduğunu dile getirmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği şekliyle tarafsızlık normu sözlü çeviri alanında son derece tartışmalı bir konudur. Daha fazla bilgi için bu makalenin yazarının yayımlanmamış doktora tezine (Özkaya, yayımlanmamış doktora tezi, 2015) veya tezinden üretilmiş makaleye (Özkaya, 2019) başvurmak ve sözlü çeviri alanında tarafsızlık ve taraf tutma nosyonlarına dair daha derin bir okuma yapmak mümkündür.

8 <https://twitter.com/hikmetonder/status/1428646239848042500> Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

9 <https://twitter.com/MustafaAtamer15/status/1428401652810330113>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

“Çevirmen bir Makinedir”

TKTD açıklamasına gelen yorumların ve tepkilerin oluşturduğu üçüncü tema ise konferans çevirmenini bir makine ve bir robot olarak gören algıdır. TKTD açıklamasından sonra TKTD twitter hesabına yanıt olarak gelen yanıtlardan birinde şu ifadeler yer almaktadır: “*anlık neden çevirmeye çalışıyorlar [sic.] 10 saniye geriden gelse sorun kalmayacak. Adamın söylediklerini yazıya döken programlar var. metin kızın önüne gecikmeli olarak gelir ve kız metni çevirir. 50 yıldır bu konuda bir gelişme olmadı mı yani?*”.

Bu yorumu, eşzamanlı çeviriye ve çevirmene dair var olagelen makine bakış açısının bir uzantısı olarak okumak mümkündür. Ancak bu ve benzeri pek çok yorum, konferans çevirmeninin söz konusu edimi yoğun bir entelektüel, bilişsel ve fiziksel pek çok çabanın saniyeler içerisinde eşzamanlı eşgüdümü sonrasında yaptığı farkında olunmadığına işaret etmektedir. Hatta, çevirmenin elinde bir metin olup oradan ‘okuduğuna’ ve işi daha da ileri götürerek bilerek bu atlamayı yaptığına inanan kişilere ait yorumları da görmek mümkündür.

Bunun gibi üst düzey ve önceden titizce planlanan etkinliklerde söz alacak konuşmaların birer konuşma metninin olması ve bu metinlerin konferans çevirmenleriyle önceden paylaşılması karşılaşılan bir durumdur. Ancak birtakım istisnalar dışında, selamlama, kapanış kısımlarında dahi olsa, konuşmacıların bu metinlerden sapması, ekleme, çıkarma ve/ya değişiklikler yapması konferans çevirmenlerinin karşısına oldukça sık çıkan bir durumdur. Bu bilgi olmaksızın yapılan değerlendirmeler ve yorumlar, sözlü çeviri edimine salt bir makine işi bakış açısıyla değerlendirmek ve işin en önemli, hatta neredeyse en büyük kısmını oluşturan konferans çevirmeni yani insan faktörünü göz ardı etmek anlamına gelecektir.

Konferans Çevirmenlerinin Bakışı

TKTD açıklaması sonrası farklı mecralardan gelen bu yorumlar ve düşüncelere ek olarak profesyonel konferans çevirmenlerinin kendileri de birtakım değerlendirmelerde bulundular.

Yazar, konferans çevirmeni, konferans çevirmenliği eğitmeni ve eski TKTD başkanı Yiğit Bener’in konuyla ilgili açıklamaları konuya çevirmen bakış açısını koymasından önem taşımaktadır. Bener’e göre (Bener, 2021) çevirmen toksik ortamın bir kurbanı olmuştur ve “*böyle bir hata, bu toksik ortama maruz kalarak çeviri yapmak zorunda kalan HER ÇEVİRMENİN bir gün yapabileceği bir hatadır. Başka bir deyişle, bu hatayı yapması için çevirmenin ille kasıtlı davranması ve “şeriatçı, iktidar yalakası, satılmış ya da uşak” olması gerekmez*”.¹⁰

Yiğit Bener’in bu yorumlarını dile getirdiği yazısı, konferans çevirmenliğini yakından tanımayan ya da herhangi bir fikri bile olmayan kitlelere bir nebze de olsa farkındalık kazandırılması açısından önem taşımaktadır. Kendisinin de dile getirdiği üzere, ülkenin içerisinde bulunduğu toplumsal ve siyasal gerginlik durumu medyaya yansıyan her olayı çarpan etkisiyle daha da büyük bir hale getirmekte ve normalden daha fazla yankı uyandırmaktadır.

10 Vurgu çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır.

Ayrıca Bener'in şu açıklaması da sözlü çeviri esnasında çevirmenin beyninde eşzamanlı olarak süregelen işlemlere ışık tutması açısından önem taşımaktadır: “*Mevcut gergin ve kutuplaşmış siyasi ortamda şu bile yaşanmış olabilir: Beklemediği bir anda ve ortamda Atatürk'ün adını duyunca meslektaşımız şaşırılmış olabilir; doğru duyduğundan şüphe etmiş olabilir ve bu sefer de telaffuz edilmediği bir yerde Atatürk'ün adını söyleyip tersten bir kriz yaratmaktan ürkmüş olabilir. Doğru duyduğundan emin olamadığı, tereddüde düştüğü bir anda ise saniyeden az bir zaman dilimi içinde yanlış bir karar verip “kriz yaratma” potansiyeli olan bir ismi telaffuz etmemeyi seçmiş olabilir. Yani “riskten kaçınmak” güdüsüyle hareket ederken tam ters sonuç yaratmış olabilir*”.¹¹

Bu açıklama bize makalenin giriş kısmında dile getirilen Gile'in Çaba Modelini anımsatmakta ve tam da konferans çevirmeninin beyninde eşzamanlı olarak dengelenmeye çalışılan çabalara işaret etmektedir. Bu çabalardan herhangi birinde, herhangi bir sebepten ötürü meydana gelen bir artış ya da düşüş, diğer tüm çabaları tıpkı bir domino etkisi yaratarak etkilemekte, bu da çevirmenin genel edimini ve çıktığı etkilemektedir.

Bener'in yanı sıra sosyal medya hesaplarında konuyla ilgili paylaşım yaparak düşüncelerini belirten başka konferans çevirmenleri de bulunmaktadır. Bu çevirmenlerden Ümit Özyayın (Özyayın, 2021) olayla ilgili değerlendirmesini şu şekilde yapıyor: “...*En kuvvetli olasılık videonun yayına hazırlanması sırasında, montajda hata yapılması. En zayıf olasılık çevirmenin kasıtlı otosansür uygulaması. Diğer muhtemel olasılık ise çevirmenin talihsiz bir an basiretinin bağlanması*”.¹²

Çevirmenin oto sansür uygulayıp uygulamadığı da hem çevirmenlerin hem de çeviri sektörü dışındaki genel kamuyu meşgul eden bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal ve siyasal gerginliğin yüksek olduğu toplumlarda çevirmenlerin sansür ve oto-sansür ekseninde süregelen tartışmaların odağında kaldığını düşünmek hiç de zor olmasa gerek ancak çeviri deneyimi olan ve sözlü çeviri yapan profesyonel her konferans çevirmeni ‘dışarıdan’ gelecek olan bir sansür talebine veya emrine uymayı, mesleki etik kuralları ve çalışma ilkeleri gereğince reddedecektir. Aksi takdirde yaptığı edim profesyonel konferans çevirmenliğinin dışında kalan bir iş tanımına uymaktadır. Bu noktada çevirmen daha çok bir ‘ekip içi üye’ kimliğine bürünmektedir (Ekip içi çevirmen kavramı ve daha fazla detay için bkz. Bulut, 2018). Bu ise genelde kurumlarda tam zamanlı çalışan, futbol takımları gibi taraftarlığın ve tarafgirliğin oldukça ön planda olduğu oluşumlarda işin doğası gereği beklenen bir durumdur. Ancak çoğunlukla serbest ve kendi adına çalışan profesyonel konferans çevirmenlerinden böylesi bir talebin beklenmesi, hem sözlü çeviri alanındaki normlara, hem de AIIC¹³ ve TKTD¹⁴ etik ilkelerine ve çalışma kurallarına ters düşmektedir.

11 Vurgu çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır.

12 Vurgu çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır.

13 Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği AIIC Çalışma Kılavuzları: <https://aiic.org/site/world/about/profession/guidelines>. Son erişim tarihi: 22 Mayıs 2022.

14 Türkiye Konferans Tercümanları Derneği Değerleri, <https://www.tkttd.org/degerlerimiz/>. Son erişim tarihi 22 Mayıs 2022.

Tarafsızlık konusu, Çeviribilim alanının tümünde, özellikle de sözlü çeviri ve toplum çevirmenliği alt alanlarında sıklıkla karşımıza bir tartışma konusu olarak çıkmaktadır. Sosyal bilimlerin herhangi bir alanında olduğu gibi, tarafsızlık nosyonu söz konusu olduğunda da, kesin bir uzlaşa, siyah ile beyazın ayrıldığı şekilde bir netlik bulunmamaktadır. Esra Özkaya'nın yayımlanmamış doktora tezinde belirtildiği üzere “tarafsızlık normu tek parçalı ve monolitik bir kavram değildir. Tam tersine; konferans çevirmenliğinde tarafsızlık dendiğinde çok katmanlı, içerisinde sayısız farklı ve bazıları birbiriyle bağlantılı unsurların bulunduğu, salt ‘var/yok’ yanıtıyla karşılanamayacak (bir evet/hayır sorusu ile sorgulanamayan), çok boyutlu bir üst kavram karşımıza çıkmaktadır” (Özkaya, 2015).

Serbest olarak ve İngilizce-Türkçe dil çiftiyle çalışan iki konferans çevirmeniyle yapılan yapılandırılmamış görüşmelerde¹⁵ dile getirilen noktalar şu şekildedir:

- Söz konusu olaya konu olan konferans çevirmeninin hiçbir şekilde otosansür uygulamadığı veya işveren tarafından zorla bir sansüre bırakılmadığı düşünülüyor.
- Sözlü çevirinin doğası gereği taşıdığı güçlüklerle ek olarak devlet başkanı ve başbakanı düzeyinde temsilin olduğu bir ortamda çevirmenin yaşadığı stresin katlanarak arttığı ve bunun, meslek dışından olanlar için göz önünden kaçan bir unsur olduğu fikri paylaşılıyor.
- Çevirmenin çok büyük ihtimalle aksandan da kaynaklanacak biçimde söylenen Mustafa Kemal Atatürk özel ismini anlamaması veya söylediğini düşünerek atlamış olması da ihtimaller dahilinde.
- Çevirmenin maruz kaldığı tepkiler haksız ve nezaketten uzak bir nitelik taşıyor, bu edime ve ne kadar yoğun bir bilişsel ve entelektüel süreci gerektirdiğine dair farkındalık sahibi olmayanların yaptığı eleştiriler empatiden ve hatta gerçeklikten yoksun.

Öneriler

Gile'in Çaba Modeli'nde de ortaya konulduğu üzere sözlü çeviri aynı anda birden çok çabanın optimum bir dengede idame ettirilmesi gereken, bilişsel, fiziksel, psikolojik ve entelektüel açıdan son derece yoğun ve karmaşık bir edimdir. Yukarıda da değinildiği üzere bu edimi toplumsal ve siyasal açıdan gerilimin ve/ya stresin yüksek olduğu ortamlarda gerçekleştirmek ise durumu sürecin her paydaşı için daha da karmaşık bir hale getirmektedir. Bu makaleye konu olan çeviri aksaklıkları gibi durumlar özelinde farklı aktörlere düşen birtakım sorumluluklar vardır.

Bunlardan ilki, Çeviribilim araştırmacıları olarak çeviri sürecine daha fazla odaklanmamız ve salt çeviri çıktısından ziyade bu süreci uçtan uca, tüm dinamikleri, tüm aktörleri, alınan ve alınmayan tüm kararlar özelinde irdeleyerek değerlendirmemiz gerektiğidir. Sözlü çeviri alanında, sözlü çeviri süreci içerisinde belirli bir noktada gerçekleşen durum ve olaylara izole

15 Sektörde en az 15 yıldır çalışan serbest profesyonel konferans çevirmeniyle yapılan yapılandırılmamış görüşmeler, isimsiz kalmayı tercih etmişlerdir.

birer olgu olarak odaklanmaktan ziyade çeviri etkinliğini daha edimin kendisi yapılmaya başlamadan önce ele alıp bir süreç bakışıyla irdelememiz daha bütüncül bir bakış açısı sağlayacaktır. Ayrıca bir eyleyen olarak çevirmene de odaklanmak ve sözlü çevirmenin salt bir makine, robot veya iletken bir unsurun ötesinde tüm insan faktörleri ve özelliklerini taşıyan bir kişi olduğu fikrini de içselleştirmemiz gerekmektedir.

Çevirinin ve çevirmenin dahil olduğu haberler ve gelişmelerde, ‘sansasyon’ ve ‘skandal’ tuzağına düşmeden durumu soğukkanlılıkla ve sakince değerlendirme ihtiyacı olduğu açıkça görülmektedir. Bu noktada medyada konuyu haberleştiren gazetecilere, editörlere ve basın organlarına da işe, daha fazla okunmak uğruna konuyu sansasyonel haline getirmekten uzakta, ciddiyetle yaklaşma sorumluluğu düşmektedir. Nihayetinde yapılan işin ne kadar karmaşık ve talepkar olduğu bilgisi ışığında hareket edilmeyip hızla ve salt birtakım ‘varsayımlar temelinde’ paylaşımlar yapıldığında, farklı mecraların kullanıcıları ve okuyucular/izleyiciler de aynı hızla kendilerini kaptırıp acele ve zaman zaman da yanlış fikirlere varabilmektedir.

Meslek örgütleri ve konferans çevirmenlerine, konferans çevirmenliği sektörünün diğer paydaşlarına da elbette önemli bir sorumluluk düşmektedir. Türkiye’de sadece konferans çevirmenlerini temsil eden ilk ve tek meslek örgütü Türkiye Konferans Tercümanları Derneği Etiyopya çeviri olayı ve geçmişteki benzer durumlarda konuyla ilgili vakit kaybetmeden açıklamalar yapmış¹⁶ ve bir meslektaş dayanışması içerisinde hareket etmiştir. TKTD’nin bu tutumu çevirmenlere yalnız olmadıklarını ve konulara bilimsel bir bakış açısı ve uzmanlık temelli bir tavır ile yaklaşılması gerektiğini ortaya koyar niteliktedir. Öte yandan çeviri sektöründeki diğer paydaşlar da söz konusu çeviri ve çevirmenler olduğunda empati ile yaklaşmalı, konunun gerçek detaylarının sektör dışı aktörlerle paylaşılması ve yaygınlaştırılması için çaba sarf etmelidir.

Son olarak da Çeviribilim ve sözlü çeviri eğitimi veren eğitim kurumları, çevirmen adaylarını, sözlü çeviriye salt bir ürün olarak değil, farklı paydaşları ve bileşenleriyle uçtan uca bir süreç bakış açısıyla yaklaşma konusunda eğitmeli ve müfredatlarında sözlü çevirinin farklı kavramlarının güncel araştırmalarla desteklenecek biçimde irdelenmesini ve tartışılmasını sağlamalıdır.

Sonuç

Bu makalede amaçlanan, bilişsel, fiziksel, entelektüel ve psikolojik açıdan son derece yoğun bir edim olan sözlü çevirinin Daniel Gile’in Çaba Modeli bakış açısından irdelenerek hangi türde çabaları içerdiğinin açıklanmasıdır. Bu kuramsal bilgiler ışığında ise 18 Ağustos 2021 tarihinde Etiyopya Başbakanı’nın yaptığı konuşmanın İngilizce’den Türkçe’ye olan eşzamanlı çevirisi ile ilgili yaşanan çeviri olayı ve bu olaya farklı kesimlerce verilen tepkiler, birtakım ortak temalar temelinde değerlendirilmiştir.

16 TKTD Basın bildirimleri, <https://www.tkt.org/basin-bildirimleri/>. Son erişim tarihi: 22 Mayıs 2022.

Yukarıda da değinildiği üzere sözlü çeviri çok boyutlu ve sofistike bir edimdir; bir konferans çevirmeninin yaptığı çeviriyi içerisinden cımbızla çekip alacağımız bir sözcük, ifade ve benzeri unsurlar temelinde değerlendirme ve eleştirmek hem metodolojik açıdan sorunlu, hem de hakkaniyetsiz bir yaklaşım olacaktır. Elbette ki kaynak metindeki bir unsurun atlanması veya olmayan bir unsurun eklenmesi, irdelenmesi, alta yatan olası sebepleriyle birlikte düşünülmesi gereken durumlardır ancak bu değerlendirmeye, konunun uzmanlarını ve çeviriye bir süreç olarak bakan yaklaşımı dahil etmediğimiz sürece yüzeysel, gerçekliği yansıtmayan bir yargılamadan öteye gidemeyecektir.

Medyanın, özellikle de bilginin hızlı tüketildiği günümüzde, en çok okuyucuyu çekecek şekilde haber yapması yeni bir durum değildir, fakat çeviri olgusunu ve çevirmenin görünürlüğünü yalnızca ‘kriz, skandal ve sansasyon’ bağlamına indirgeyen bir habercilik yaklaşımı yalnızca mesleğe haksızlık etmekle kalmamakta, aynı zamanda gerçek haberi hak eden takipçilerini de bu haktan mahrum bırakmaktadır.

Sözlü çeviriye salt ürün odaklı bir yaklaşımdan ziyade süreç odaklı bir bakış açısıyla, dahil olan tüm aktörleri ve karar alma mekanizmalarını da içerecek bir çerçevede bakılmalı ve değerlendirmeler mümkün mertebe toplumsal ve siyasi gerginliklerden arındırılmış bir zeminde yapılmalıdır. Bunun mümkün olmadığı durumlarda ise, meslek örgütlerine, alanda çalışan araştırmacılara ve sözlü çeviri mesleğini icra eden çevirmenlere büyük görev düşmektedir.

Genelde övgülerle ve etrafını çevreleyen mistik, egzotik bir algıyla bağdaştırılan sözlü çeviri olgusu, çevirmenin herhangi bir hata veya aldığı kişisel bir kararı neticesinde ani bir biçimde spektrumun diğer tarafında yer alan ‘skandal, kriz’ kısmına itilebilmektedir; bunun gibi ani ve ekstrem değerlendirmeler de konunun gerçek düzleminden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu tür durumlardan kaçınabilmek için sözlü çeviri sürecine dair farkındalığın tüm paydaşlar seviyesinde artması ve sözlü çeviri araştırma ve eğitim alanlarının da buna sürekli ve bilinçli bir katkıda bulunması gerekmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Bener, Y. (2021, 22 Ağustos). Çevirmen Toksik Ortam Kurbanı, <https://www.gazeteduvar.com.tr/cevirmen-toksik-ortam-kurbani-haber-1532459>.
- Bulut, A. (2018). *Türkiye’de Futbol Çevirmenliği*. İstanbul: Çeviribilim Yayınları.
- García-Landa, M. (1981). La ‘théorie du sens,’ théorie de la traduction et base de son enseignement. In (J. Delisle, ed.), *L’enseignement de l’interprétation et de la traduction: de la théorie à la pédagogie*. Ottawa

- (p. 113-132). University of Ottawa Press.
- Gerver, D. (1971). *Aspects of Simultaneous Interpretation and Human Information Processing*, (D.Phil. thesis). Oxford University.
- Gerver, D. (1975). A Psychological Approach to Simultaneous Interpretation. *Meta*, 20(2), 119-128.
- Gerver, D. (1976). Empirical studies of simultaneous interpretation: A review and a model. In: R. Brislin., (Ed.). *Translation. Applications and Research*. New York: Gardner Press.
- Gile, D. (1995). *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.
- Holmes, V.M. (1988). Hesitations and Sentence Planning. *Language and Cognitive Processes*, 3:4, 323–361.
- Lambert, S. (1989). Simultaneous interpreters: One ear may be better than two. *TTR*, 2(1), 153–162. <https://doi.org/10.7202/037040ar>
- Lederer, M. (1998). *The Interpretive Theory of Translation: A Brief Survey*. Publicos de la Ciudad de Buenos Aires.
- Seleskovitch, D. (1978). *Interpreting for International Conferences*. Washington, D.C.: Pen and Booth.
- Seleskovitch, D. & Lederer, M. (1984). *Interpréter pour traduire*, Paris, Didier Érudition.
- Kade, O. & Cartellieri, C. (1971). Some Methodological Aspects of Simultaneous Interpreting. *Babel*, 17-2, 12-16.
- Kirchhoff, H. (1976a/2002). Simultaneous Interpreting: Interdependence of Variables in the Interpreting Process, Interpreting Models and Interpreting Strategies. In F. Pöchhacker & M. Shlesinger (Eds.), *The Interpreting Studies Reader* (pp. 111-119). London and New York: Routledge,
- Matthei E. & Roeper T. (1985). *Understanding and Producing Speech*. University of Michigan.
- Özaydın, Ü. (2021, 23 Ağustos). Simultane çeviride sansür var mı?, <https://www.linkedin.com/pulse/simultane-%C3%A7eviride-sans%C3%BCr-var-m%C4%B1-umit-ozaydin/?originalSubdomain=tr>.
- Özkaya, E. (2015). Konferans Çevirmenliğinde Normlar Işığında Tarafsızlık Kavramı (Yayımlanmamış Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <https://tezar.sivi.com/konferans-cevirimenliginde-normlar-isiginda-tarafsizlik-kavrami>.
- Özkaya, E. (2019). Konferans Çevirmenliğinde Tarafsızlık Kavramının Norm Temelli Değerlendirmesi. E. Diriker (Ed.), *Türkiye’de Sözlü Çeviri: Eğitim, Uygulama ve Araştırmalar*, içinde (s.113-153). İstanbul: Scala Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

- “Lavrov’un Açıklamaları Çeviri Hatası Çıktı” (çevrimiçi) <https://www.a24.com.tr/lavrovun-aciklamalari-ceviri-hatasi-cikti-haberi-40080881h.html?h=48>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.
- “Erdoğan ve Trump’ın ortak basın toplantısına çeviri hataları damgasını vurdu” (çevrimiçi) <https://odatv4.com/siyaset/erdoganin-konusmasinda-ceviri-krizi-1705171200-115992>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.
- “Etiyopya Başbakanı ile Yapılan Ortak Basın Toplantısındaki Çeviri ile İlgili Basın Bildirisi” (çevrimiçi) <https://www.tktd.org/etiopya-basbakani-ile-yapilan-ortak-basin-toplantisindaki-ceviri-ile-ilgili-basin-bildirisi/>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.
- “19 Ağustos 2021 TKTD Çeviri Hatası Açıklaması” (çevrimiçi) <https://eksisozluk.com/19-agustos-2021-tktd-ceviri-hatasi-aciklamasi--7011973>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.
- “18 Ağustos 2021 Cumhurbaşkanlığı Tercüman Rezaleti” (çevrimiçi) <https://eksisozluk.com/18-agustos-2021-cumhurbaskanligi-tercuman-rezaleti--7011258>. Son erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

Türkiye Konferans Tercümanları Derneği üyeler: <https://www.tktk.org/uyelerimiz-3/>.

<https://twitter.com/hikmetonder/status/1428646239848042500>

<https://twitter.com/MustafaAtamer15/status/1428401652810330113>.

Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği AIIC Çalışma Kılavuzları: <https://aiic.org/site/world/about/profession/guidelines>.

Türkiye Konferans Tercümanları Derneği Değerleri: <https://www.tktk.org/degerlerimiz/>.

TKTD Basın bildirimleri: <https://www.tktk.org/basin-bildirimleri/>.